

Maciej Turek

Urząd Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego

**Urząd Wiceprezydenta
Stanów Zjednoczonych
Ameryki**

Prace Amerykanistyczne

Uniwersytetu Jagiellońskiego

**Redaktor naukowy serii
prof. dr hab. Andrzej Mania**

Maciej Turek

**Urząd Wiceprezydenta
Stanów Zjednoczonych
Ameryki**

Analiza politologiczna

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego

Seria: **Prace Amerykanistyczne Uniwersytetu Jagiellońskiego**

Redaktor naukowy serii: *prof. dr hab. Andrzej Mania*

RECENZENT
dr hab. Paweł Laidler

PROJEKT SERII
Maciej Kwiatkowski

OPRACOWANIE GRAFICZNE OKŁADKI
Marcin Bruchnalski

Zdjęcie na okładce przedstawia oficjalną rezydencję Wiceprezydenta w Naval One Observatory Circle w Waszyngtonie. Zdjęcie pochodzi ze zbiorów własnych autora.

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Jagielloński ze środków Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych oraz Fundacji Bratniak

© Copyright by Maciej Turek & Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego
Wydanie I, Kraków 2014
All rights reserved

Niniejszy utwór ani żaden jego fragment nie może być reprodukowany, przetwarzany i rozpowszechniany w jakikolwiek sposób za pomocą urządzeń elektronicznych, mechanicznych, kopiujących, nagrywających i innych oraz nie może być przechowywany w żadnym systemie informatycznym bez uprzedniej pisemnej zgody Wydawcy.

ISBN 978-83-233-3788-1

www.wuj.pl

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego
Redakcja: ul. Michałowskiego 9/2, 31-126 Kraków
tel. 12-663-23-81, tel./fax 12-663-83-01-98
Dystrybucja: tel. 12-631-01-97, tel./fax 12-631-01-98
tel. kom. 506-006-674, e-mail: sprzedaz@wuj.pl
Konto: PEKAO SA, nr 80 1240 4722 1111 0000 4856 3325

Dla Mamy i Taty

Spis treści

Wstęp	9
1. Wprowadzenie	9
2. Stan badań	10
3. Cele i struktura pracy	14
4. Uwagi metodologiczne	16
5. Omówienie literatury i źródeł	19
Rozdział I. Urząd Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych – rozważania ustrojowe	23
1.1. Geneza urzędu Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych	24
1.2. Prezydencka sukcesja	27
1.3. Pomiedzy segmentami władzy	43
Rozdział II. Wyłanianie kandydata na Wiceprezydenta przed rokiem 1976 i funkcje Wiceprezydenta	51
2.1. Pierwotna metoda wiceprezydenckiej selekcji	52
2.2. XII poprawka do Konstytucji	57
2.3. Wybór partii	61
2.4. Wybór mieszany	75
2.5. Funkcje Wiceprezydenta	85
Rozdział III. Czynniki wiceprezydenckiej selekcji, 1976–2008	103
3.1. Nominacje prezydenckie	104
3.2. Rola mediów	109
3.3. Kryteria wiceprezydenckiej selekcji, 1976–2008	117
3.4. Klasyfikacja kandydatów na Wiceprezydenta, 1976–2008	140
Rozdział IV. Administracja Cartera–Mondale’a: wiceprezydentura doradcza	159
4.1. Droga do Białego Domu	159
4.1.1. Rywalizacja o prezydencką nominację	160
4.1.2. Wiceprezydencka selekcja	161
4.1.3. Współkandydat w kampanii wyborczej	164
4.2. Okres przejściowy	167
4.3. Wiceprezydent w administracji Cartera	170
4.4. Model wiceprezydentury	181
Rozdział V. Administracja Reagana–Busha: wiceprezydentura proceduralna	185
5.1. Droga do Białego Domu	185
5.1.1. Rywalizacja o prezydencką nominację	186
5.1.2. Wiceprezydencka selekcja	187
5.1.3. Współkandydat w kampanii wyborczej	190

5.2. Okres przejściowy	194
5.3. Wiceprezydent w administracji Reagana	197
5.4. Model wiceprezydentury	208
Rozdział VI. Administracja Busha–Quayle’a: wiceprezydentura tradycyjna	213
6.1. Droga do Białego Domu.....	213
6.1.1. Rywalizacja o prezydencką nominację.....	213
6.1.2. Wiceprezydencka selekcja.....	216
6.1.3. Współkandydat w kampanii wyborczej.....	219
6.2. Okres przejściowy	223
6.3. Wiceprezydent w administracji Busha	226
6.4. Model wiceprezydentury	236
Rozdział VII. Administracja Clintona–Gore’a: wiceprezydentura partnerska	241
7.1. Droga do Białego Domu.....	241
7.1.1. Rywalizacja o prezydencką nominację.....	242
7.1.2. Wiceprezydencka selekcja.....	244
7.1.3. Współkandydat w kampanii wyborczej.....	247
7.2. Okres przejściowy	249
7.3. Wiceprezydent w administracji Clintona	252
7.4. Model wiceprezydentury	262
Rozdział VIII. Administracja Busha–Cheneya: wiceprezydentura imperialna	267
8.1. Droga do Białego Domu.....	267
8.1.1. Rywalizacja o prezydencką nominację.....	267
8.1.2. Wiceprezydencka selekcja.....	271
8.1.3. Współkandydat w kampanii wyborczej.....	273
8.2. Okres przejściowy	275
8.3. Wiceprezydent w administracji Busha	278
8.4. Model wiceprezydentury	292
Zakończenie	307
Aneks	325
Bibliografia	335

Wstęp

The modern vice presidency is the most misunderstood elective office in our political system. People either make too little or too much of it.

George Bush, 1987

1. WPROWADZENIE

Przebywając wiosną roku 2008 na stypendium badawczym w Stanach Zjednoczonych, miałem okazję wygłosić przed grupą studentów wykład na temat metodologicznych problemów badania instytucji Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych. Przed jego rozpoczęciem spytałem więc amerykańskich studentów, dlaczego i z jakich powodów, ich zdaniem, funkcjonuje taki urząd jak Wiceprezydent. W przeważającej mierze odpowiedzi dotyczyły sukcesji, czyli tego, że „w razie gdyby coś stało się Prezydentowi, zastępuje go Wiceprezydent”. Kwestia sukcesji jest istotnie jednym z najważniejszych aspektów istnienia urzędu, a od precedensu Tylera z roku 1841 Wiceprezydent znajduje się „o jedno uderzenie serca” (*a heartbeat away*) od prezydentury. Sprawia to, że, jak mawiał pierwszy wiceprezydent John Adams, sprawująca urząd osoba „jest niczym, ale może być wszystkim”¹. Mimo to także w okresie po zaistnieniu precedensu Tylera amerykańska wiceprezydentura była tradycyjnie jednym z najbardziej wyśmiewanych i uważanych za niepotrzebne urzędów, co w zestawieniu z faktem, iż jest to instytucja konstytucyjna, budzi pewien niepokój. Okazuje się bowiem, że mimo tak ważnej funkcji jak możliwość objęcia w każdej chwili urzędu Prezydenta, kompetentni i ambitni politycy rzadko ubiegali się o wiceprezydenturę, kilkakrotnie zostawiając to osobom zupełnie przypadkowym. Gdy już tandemowi udało się zwyciężyć w wyborach, obejmujący wiceprezydenturę byli zazwyczaj bez formalnych obowiązków i zajęcia i szybko popadali w zapomnienie.

Sto siedemdziesiąt lat po precedensie Tylera amerykańska wiceprezydentura znajduje się w zupełnie innym miejscu. Sprawująca urząd osoba jest rozpoznawalna w kraju oraz na świecie, o wiceprezydenturę ubiegają się politycy, o których często powiada się, że powinni być „prezydenckiego kalibru”, a sposób selekcji, a także wybrany kandydat i sposób jego akcesu do tandemu są dokładnie obserwowane i szeroko analizowane oraz komentowane. Po zwycięskich wyborach wiceprezydenci są zazwyczaj istotnymi członkami administracji, uczestniczą w posiedzeniach Gabinetu,

¹ Cyt. za: D. McCullough, *John Adams*, New York: Simon & Schuster, 2001, s. 389.

a prezydenci delegują im istotne zadania wagi państwowej i międzynarodowej. Jeśli ma takie ambicje, po konstruktywnym okresie sprawowania urzędu wiceprezydent może skutecznie ubiegać się o prezydencką nominację swej partii, a następnie o prezydenturę.

Ten widoczny na pierwszy rzut oka kontrast powoduje niekiedy konfuzję. Wszak od uchwalenia Konstytucji USA uprawnienia Wiceprezydenta niemal się nie zmieniły, a jednak amerykańska wiceprezydentura jest urzędem, który w ciągu kilku ostatnich dekad bardzo zyskał na znaczeniu. Dyskusje nad tą dynamiką stanowią obecnie jedną z bardzo interesujących i żywych debat, które co jakiś czas każą uczonym stawiać pytania i pochyłać się nad znalezieniem na nie odpowiedzi. Jednym z moich celów jest zabranie głosu w tej debacie, tym bardziej że w polskiej literaturze naukowej trudno szukać wartościowego ujęcia tego problemu. Nie istnieje na ten temat żadna polskojęzyczna praca, a informacje o urzędzie Wiceprezydenta można znaleźć jedynie w zbiorczych opracowaniach, porównujących poszczególne ustroje i systemy polityczne. Wiceprezydentura jest też niekiedy wzmiankowana w monografiach poświęconych urzędowi Prezydenta bądź Kongresu USA, co jednak uznaję za niesatysfakcjonujące.

2. STAN BADAŃ

Urząd Prezydenta Stanów Zjednoczonych jest najważniejszą instytucją wykonawczego segmentu władzy, a wzięwszy pod uwagę fakt, że właśnie USA uchodzą za model ustroju o charakterze prezydenckim, być może nawet całego amerykańskiego systemu politycznego. Dlatego też prezydentura jest jednym z najczęściej wybieranych przez naukowców obszarów badawczych zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i poza nimi. Z punktu widzenia prezydenckiej sukcesji Wiceprezydent jako pierwszy w kolejce do objęcia stanowiska szefa egzekutywy na wypadek śmierci, rezygnacji lub pozbawienia urzędu Prezydenta jest drugą osobą w państwie. Choćby z tego powodu może nieco dziwić, że badacze amerykańskiego systemu politycznego tak rzadko poświęcają uwagę tej instytucji. Niemniej istnieje na jej temat kilka wartościowych pozycji.

Pierwsze opracowania o wiceprezydenturze miały charakter historyczny lub spoglądały na urząd Wiceprezydenta przez pryzmat biografii konkretnych, sprawujących omawiany urząd osób². Takie ujęcie jest do dziś aktualne³, przy czym wraz ze wzra-

² L. Hatch, *A History of the Vice-Presidency of the United States*, New York: The American Historical Society, Inc., 1934; D. Young, *American Roulette: The History and Dilemma of the Vice Presidency*, New York: Holt, Rinehart and Winston, 1972; S. Barzman, *Madmen and Geniuses: The Vice-Presidents of the United States*, Chicago: Follett, 1974.

³ S. Tally, *Bland Ambition: From Adams to Quayle*, San Diego: Harcourt Brace Jovanovich, 1992; M.O. Hatfield, *Vice Presidents of the United States, 1789–1993*, Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1997; L.E. Purcell, *Vice Presidents: A Biographical Dictionary*, New York: Facts on File, 2005.

stającym zakresem kompetencji i obowiązków Wiceprezydenta pojawiają się prace akcentujące ten stan rzeczy⁴. Wobec rozwoju perspektyw badawczych w ramach nauki o polityce daje się też zauważyć bardziej wycinkowe ujęcia funkcjonowania urzędu Wiceprezydenta. Podczas gdy John Feerick dokonuje analizy dynamiki konstytucyjnej pozycji urzędu, ten sam autor, podobnie jak Ruth Silva i Lester A. Sobel, bliżej przygląda się prezydenckiej sukcesji⁵. W przełomowym, mającym holistyczny charakter opracowaniu na temat instytucji amerykańskiej wiceprezydentury, Joel Goldstein argumentował, że prócz uwarunkowań historycznych i behawioralnych podstawowe znaczenie dla współczesnej amerykańskiej wiceprezydentury miały przekształcenia instytucjonalne całej egzekutywy, a przede wszystkim biurokratyczne wzmocnienie urzędu Prezydenta USA. Goldstein demonstrował, że połączenie tych czynników doprowadziło do wykształcenia się, obok konstytucyjnych, także funkcji politycznych, instytucjonalnych i ceremonialnych, jakie charakteryzują współczesną amerykańską wiceprezydenturę⁶. W podobnym duchu, prezentującym szerokie spektrum uwarunkowań funkcjonowania urzędu Wiceprezydenta, jest utrzymana argumentacja Marie D. Natoli⁷. W wydanej kilka lat temu pracy Jody Baumgartner dokonał replikacji badań Goldsteina, opierając się na tych wiceprezydenturach, które nastąpiły już po wydaniu studium Goldsteina. Doszedł on do tych samych wniosków, jak również stwierdził, że stworzona ponad dwie dekady wcześniej klasyfikacja funkcji Wiceprezydenta jest nadal aktualna⁸. Nieomal jednocześnie z wynikami badań Goldsteina ukazały się prace Michaela Turnera i Paula Lighta. Badacze ci zrezygnowali z ujęcia całościowego na rzecz *case study*, skupiając się odpowiednio na okresie wiceprezydentury Nelsona Rockefellera oraz przeprowadzając porównawcze studium przypadku wiceprezydentur Rockefellera i Waltera Mondale'a. Obaj autorzy konstatują, że duży wpływ na funkcjonowanie wiceprezydenta mają, poza relacjami z prezydentem, również osobisty temperament oraz relacje z personelem Białego Domu. Szczególnie Light demonstruje, że połączenie tych czynników wraz z obudową instytucjonalną Urzędu Wykonawczego Wiceprezydenta w postaci licznych do-

⁴ C. Rossiter, *The Reform of the Vice-Presidency*, „Political Science Quarterly” 1948, t. 63, nr 3; L. Wilmerding, Jr., *The Vice Presidency*, „Political Science Quarterly” 1953, t. 68, nr 1; I. Williams, *The Rise of the Vice Presidency*, Washington: Public Affairs Press, 1956; P. David, *The Vice Presidency: Its Institutional Evolution and Contemporary Status*, „The Journal of Politics” 1967, t. 29, nr 4; M. Dorman, *The Second Man. The Changing Role of the Vice Presidency*, New York: Delacorte Press, 1968.

⁵ J. Feerick, *The Twenty-Fifth Amendment. Its Complete History and Applications*, New York: Fordham University Press, 1992; *idem*, *From Failing Hands: The Story of Presidential Succession*, New York: Fordham University Press, 1965; R. Silva, *Presidential Succession*, New York: Greenwood Press, 1968; L. Sobel, *Presidential Succession. Ford, Rockefeller & the 25th Amendment*, New York: Facts on File, 1975.

⁶ Przez „współczesną amerykańską wiceprezydenturę” Goldstein rozumiał dzieje urzędu od 1945 r. do czasu zakończenia sprawowania urzędu przez Waltera Mondale'a. J.K. Goldstein, *The Modern American Vice Presidency: The Transformation of a Political Institution*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1982.

⁷ M. Natoli, *American Prince, American Pauper: The Contemporary Vice Presidency in Perspective*, Westport, CT: Greenwood Press, 1985.

⁸ J. Baumgartner, *The American Vice Presidency Reconsidered*, Westport, CT: Praeger Publishers, 2006.

radców oraz posiadania przez Wiceprezydenta biura w Zachodnim Skrzydle Białego Domu może przynieść sprawującemu urząd określone korzyści⁹.

Moją ambicją jest całościowe zaprezentowanie aspektów funkcjonowania urzędu Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych. Analizowane będą takie kwestie, jak przyczyny powołania urzędu (*ratio legis*), funkcja Wiceprezydenta jako sukcesora Prezydenta, status ustrojowy urzędu jako umiejscowionego w dwóch segmentach władzy federalnej, ustawodawczej i wykonawczej, oraz praktyka polityczna związana z wyborem kandydata na Wiceprezydenta.

Istotny wpływ na to mają moim zdaniem zmieniające się na przestrzeni amerykańskiej historii motywacje stojące za dokonaniem wyboru takiego, a nie innego współkandydata. Pierwsze prace dotyczące tego wycinka badanej rzeczywistości politycznej miały charakter zarówno historyczny, jak i normatywny¹⁰. Badacze argumentowali, że wybierając współkandydatów, dokonujący selekcji winni brać pod uwagę ich doświadczenie, kompetencje i umiejętności polityczne. Co istotniejsze, owe kryteria nie powinny służyć jedynie doraźnej korzyści, jaką jest wyborcze zwycięstwo, ale powinny również przełożyć się na współpracę w ramach przyszłej administracji. Rozpatrując szczegółowo kolejne wiceprezydenckie selekcje, badacze próbowali dociec, jakie są najważniejsze powody wyboru kandydatów na Wiceprezydenta, jak również czy osoba współkandydata może się przyczynić do osiągnięcia wyborczego zwycięstwa, a jeśli tak, to dzięki jakim czynnikom¹¹. Niektórzy autorzy rozpatrywali wybór kandydata na Wiceprezydenta w ramach procesu rywalizacji o nominację prezydencką¹², ganiąc niewłaściwą ich zdaniem praktykę dokonywania wiceprezydenckiej selekcji w ostatniej chwili.

Kluczową dla obecnego sposobu wyłaniania kandydata na Wiceprezydenta selekcją była ta z roku 1976, kiedy to Jimmy Carter przedsięwziął długotrwały i dokładny proces wyboru, określając jego kryteria, analizując silne i słabe strony potencjal-

⁹ M. Turner, *The Vice President as Policy Maker: Rockefeller in the Ford White House*, Westport, CT: Greenwood Press, 1982; P. Light, *Vice-Presidential Power: Advice and Influence in the White House*, Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1984.

¹⁰ J. Witcover, *Crapshoot: Rolling the Dice on the Vice Presidency*, New York: Crown, 1992; R. Hansen, *The Year We Had No President*, Lincoln: University of Nebraska Press, 1962; M. DiSalle, L.G. Blochman, *Second Choice*, New York: Hawthorn Books, 1966.

¹¹ C. Tubbesing, *Vice Presidential Candidates and the Home State Advantage: Or, "Tom Who?" Was Tom Eagleton in Missouri*, „The Western Political Quarterly” 1973, t. 26, nr 4; S. Rosenstone, *Forecasting Presidential Elections*, New Haven, CT: Yale University Press, 1983, s. 63–66; D. Adkison, *The Vice Presidency as Apprenticeship*, „Presidential Studies Quarterly” 1989, t. 13, nr 2; R. Dudley, R. Rapoport, *Vice-Presidential Candidate and the Home State Advantage: Playing Second Banana at Home and on the Road*, „American Journal of Political Science” 1989, t. 33, nr 2; T.M. Holbrook, *Presidential Elections in Space and Time*, „American Journal of Political Science” 1991, t. 35, nr 1; M.P. Wattenberg, *The Role of Vice Presidential Candidate Ratings in Presidential Voting Behavior*, „American Politics Research” 1995, t. 23, nr 4; L. Sigelman, P.C. Wahlbeck, *The "Veepstakes": Strategic Choice in Presidential Running Mate Selection*, „The American Political Science Review” 1997, t. 91, nr 4; D. Romero, *Requiem for a Lightweight: Vice Presidential Candidate Evaluations and the Presidential Vote*, „Presidential Studies Quarterly” 2001, t. 31, nr 3.

¹² J. Ceasar, *Presidential Selection: Theory and Development*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 1979; R. Pious, *The Presidency and the Nominating Process: Politics and Power* [w:] M. Nelson (red.), *The Presidency and the Political System*, Washington, DC: CQ Press, 2003, s. 195–218.

nych kandydatów oraz tworzonych z ich udziałem tandemów, jak również przeprowadził rozmowy kwalifikacyjne z wybranymi finalistami tego procesu. Przez długi okres rozpatrywano tę selekcję jako wynikającą z tendencji Cartera do zajmowania się wszystkimi stojącymi przed nim problemami na jak najwyższym poziomie szczegółowości (*micromanagement*), jak również z faktu, że był on osobą bez jakiegokolwiek doświadczenia służby w federalnej stolicy. Dopiero William G. Mayer zwrócił uwagę, że przed Carterem taka selekcja rzadko była możliwa, głównie ze względu na uwarunkowania instytucjonalne. Do czasu gdy kwestia otrzymania partyjnej nominacji prezydenckiej rozstrzygała się dopiero w trakcie ogólnokrajowych Konwencji wyborczych, „cały wysiłek kandydata i jego współpracowników nakierowany był na intensywne lobbowanie liderów i delegacji na Konwencję na rzecz własnej, prezydenckiej kandydatury”¹³. Dopiero wraz z przeprowadzeniem reform w wyłanianiu kandydata na Prezydenta w Partii Demokratycznej, a w ślad za tym także Partii Republikańskiej, możliwe było zapoczątkowanie takiego procesu, jaki zaaplikował Jimmy Carter. W nowym systemie zwycięzca prezydenckiej nominacji nie jest wybierany *de facto* głosami kilku partyjnych liderów, lecz jego legitymacja pochodzi z prawyborów. Wobec specyficznych mechanizmów tego procederu nominowany jest na ogół znany na długo przed Konwencją, wszelkie zatem wysiłki jego i jego sztabu mogą zostać skierowane na selekcję kandydata na Wiceprezydenta. Mając na nią więcej czasu, zwycięzca prawyborów może nie tylko wybrać kandydata najlepiej jego zdaniem przygotowanego do pełnienia funkcji Wiceprezydenta, ale również szczegółowo określić i uzgodnić warunki współpracy w ramach przyszłej administracji.

W roku 1988 ukazał się interesujący raport na temat amerykańskiej wiceprezydentury, a w komentarzu do niego Michael Nelson określił, że dobierając współkandydata, nominowani kierują się kryteriami krótko- i długoterminowymi, przy czym krótkoterminowe to takie, które mają zapewnić zwycięstwo w wyborach prezydenckich, a długoterminowe to takie, które pomogą po tym zwycięstwie sprawować władzę¹⁴. Dwie dekady później Mark Hiller i Douglas Kriner zademonstrowali, że nominowani przywiązują obecnie większą wagę do kompetencji kandydatów do pomocy w sprawowaniu władzy niż do tych kryteriów wiceprezydenckiej selekcji, które mają na celu jedynie osiągnięcie zwycięstwa wyborczego¹⁵.

¹³ W.G. Mayer, *A Brief History of Vice Presidential Selection* [w:] *idem* (red.), *In Pursuit of the White House 2000: How We Choose Our Presidential Nominees*, New York: Chatham House Publishers, 2000, s. 346.

¹⁴ M. Nelson, *Background Paper* [w:] *A Heartbeat Away: Report of the Twentieth Century Fund Task Force on the Vice Presidency*, New York: Priority Press Publications, 1988, s. 19–109. Zob. też: *idem*, *Choosing the Vice President*, „PS: Political Science and Politics” 1988, t. 21, nr 4.

¹⁵ M. Hiller, D. Kriner, *Institutional Change and the Dynamics of Vice Presidential Selection*, „Presidential Studies Quarterly” 2008, t. 38, nr 3, s. 401–421.

3. CELE I STRUKTURA PRACY

Przyjmując poczynione przez wymienionych wcześniej badaczy ustalenia, podejmuję badania w obszarze, w którym zakończyli je Nelson oraz Hiller i Kriner, i poświęcam niniejsze opracowanie spojrzeniu na wiceprezydenturę z perspektywy wiceprezydenckiej selekcji, analizując, jak szeroko rozumiany proces selekcji wpływa na sposób sprawowania urzędu Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych w okresie po reformach.

Pisząc o kryteriach długo- i krótkoterminowych, Nelson zarysował je bardzo ogólnie, nie wyszczególniając, które z czynników selekcji są długo-, a które krótkoterminowe. Hiller i Kriner z kolei jako kryterium długoterminowe traktują czynnik liczby lat w służbie publicznej, co wydaje się elementem niewystarczającym. Proponuję przyjęcie nieco bardziej rozbudowanej klasyfikacji, ponieważ według mnie na kryteria długo- i krótkoterminowe składa się więcej czynników selekcji.

Określenie kryteriów selekcji jest o tyle istotne, że obserwując proces wyboru kandydata na Wiceprezydenta przez cały okres dziejów Stanów Zjednoczonych, można zauważyć pewne przesunięcia w akcentach podmiotów dokonujących wyboru, okoliczności tego wyboru, powodów wyboru oraz tego, jakie cele wybór takiego, a nie innego kandydata na Wiceprezydenta miałby spełniać. W pierwszej części opracowania celem będzie zatem odpowiedź na następujące pytania: Kto decyduje o wyborze danego kandydata na Wiceprezydenta? Jakie są okoliczności tego wyboru, czyli kiedy rozpoczyna się proces wiceprezydenckiej selekcji i dlaczego jest to istotne? Jaki jest kontekst dokonania takiego, a nie innego wyboru i dlaczego nastąpił wybór takiego, a nie innego kandydata? Wreszcie jakie są cele takiego wyboru – czy wybrany współkandydat spełnia długo- czy też krótkoterminowe kryteria selekcji? Pojawienie się tego ostatniego problemu sprawia, że istnieje potrzeba konceptualizacji tych pojęć, stąd też pytanie, które czynniki wiceprezydenckiej selekcji możemy określić mianem krótko-, a które długoterminowych. Postawienie problemu krótko- i długoterminowych kryteriów selekcji niemal natychmiast każe spytać o charakter sprawowania urzędu Wiceprezydenta przez współkandydatów, sklasyfikowanych jako krótko- lub długoterminowi. Czy zatem wybór według jednych bądź drugich kryteriów oznacza przydatność kandydata na Wiceprezydenta jedynie na czas kampanii wyborczej, czy też jest gwarancją przydatności Wiceprezydenta także podczas sprawowania przez niego władzy? Innymi słowy, czy kryteria wiceprezydenckiej selekcji przekładają się na sposób sprawowania urzędu Wiceprezydenta?

Udzielenie odpowiedzi na tak zadane pytania wymaga przyjęcia dość rozbudowanej struktury opracowania, dlatego składa się ono ze wstępu, ośmiu rozdziałów oraz zakończenia.

W rozdziale pierwszym podjęto zagadnienia genezy urzędu Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych oraz określenia jego konstytucyjnej pozycji. Omówione będą uprawnienia i zadania wynikające z pierwotnego tekstu Konstytucji USA, jak również zmiany w funkcjonowaniu urzędu, jakie dokonywały się wraz z przyjmowaniem kolejnych rozwiązań prawnych, takich jak poprawki konstytucyjne czy ustawy

o sukcesji. W tym miejscu analizie zostanie również poddana kwestia rosnącej aktywności urzędu Wiceprezydenta w wykonawczym segmencie władzy.

Rozdział drugi będzie stanowił pierwszą część rozważań nad wiceprezydencką selekcją. Zostanie tutaj zaprezentowany opis historycznych uwarunkowań, które przed rokiem 1976 determinowały wybór kandydata na Wiceprezydenta. Jak wiadomo, w początkowym okresie istnienia Stanów Zjednoczonych pojęcie kandydata na Wiceprezydenta formalnie nie istniało, przyniosła je dopiero XII poprawka do Konstytucji. Istniejące już wówczas stronnictwa polityczne zaczęły się zmieniać w zorganizowane maszyny wyborcze, które w celu wyboru ogólnokrajowych kandydatów na Prezydenta i Wiceprezydenta powołały instytucję Konwencji wyborczej, gdzie o nominacjach decydowali liderzy partyni. Inicjatywa wyboru współkandydata zaczęła jednak z czasem przesunąć się w stronę kandydatów na Prezydenta i ich sztabów, co przyniosło również pewną modyfikację w kryteriach selekcji. Po udzieleniu odpowiedzi na pytanie, kto i z jakich powodów decyduje o wyborze kandydata na Wiceprezydenta, na podstawie typologii Joela Goldsteina i Paula Lighta zostaną zaprezentowane funkcje Wiceprezydenta.

Rozdział trzeci przyniesie analizę czynników, które doprowadziły do wytworzenia się procesu wiceprezydenckiej selekcji, jaki znamy obecnie. Za Williamem G. Mayerem przyjmuję, że kształt selekcji, prócz uwarunkowań historycznych, jak zwiększający się zakres kompetencji, a co za tym idzie, także i wzrost znaczenia urzędu Wiceprezydenta, jest też pochodną reform Komisji McGoverna-Frasera, jak również nowego sposobu relacjonowania wydarzeń politycznych przez media. W tej części pracy zostanie przedstawiony przegląd najważniejszych czynników, ze względu na które pretendenci do wiceprezydentury mogą liczyć na zainteresowanie nominowanych ich osobą, jak również zostanie dokonany podział tych czynników na krótko- i długoterminowe, co nastąpi na podstawie charakterystyki poszczególnych kandydatów oraz wiceprezydenckich selekcji okresu po tzw. reformach Komisji McGoverna-Frasera. Rozdział ten doda zatem do niniejszych rozważań kolejne elementy: prócz tego, kto i dlaczego, dowiemy się też, kiedy dokonywana jest selekcja, dlaczego jest to istotne oraz jakie są cele selekcyjnego.

Określenie na tym etapie celów selekcji jest zasadne ze względu na strukturę dalszej części monografii. Wybór współkandydata to jeden z etapów kampanii wyborczej, dlatego w jej trakcie niemal wszyscy kandydaci do prezydentury zapowiadają, że w ich administracji wiceprezydent będzie odgrywać jedną z głównych ról. Jeśli jednak prowadzenie kampanii wyborczej jest poezją, to rządzenie jest prozą. Dlatego w rozdziałach IV–VIII zostaną zweryfikowane zapowiedzi dokonane przez nominowanych podczas kampanii wyborczej. O ile w rozdziale III klasyfikacja współkandydatów będzie dotyczyć tych tandemów dwóch głównych partii, które przystępują do wyborów, czyli wszystkich kandydatów na wiceprezydenta, o tyle weryfikacja w rozdziałach IV–VIII będzie się odnosić jedynie do przypadków zaobserwowanych, czyli tych par kandydatów, które zwyciężyły w wyborach prezydenckich.

Przedmiotem analizy w rozdziałach IV–VIII będzie najpierw droga kandydatów do Białego Domu. Spojrzenie na rywalizację o prezydencką nominację pozwoli na określenie kontekstu, w jakim zwycięzca prawyborów dokonywał/dokonał wybo-

ru współkandydata. W dalszej części nastąpi omówienie samego procesu selekcji, jak również zostanie zaprezentowana działalność kandydata na wiceprezydenta w kampanii wyborczej. Ujęte w trzy podrozdziały powyższe zagadnienia pozwolą na określenie kapitału politycznego wiceprezydenta u progu administracji, w której podejmie on służbę. Moja uwaga skupi się następnie na okresie przejściowym, w którym wiceprezydent elekt może spożytkować część tego kapitału i przez strategiczne pozycjonowanie dopilnować, by zawarte podczas procesu selekcji porozumienie z nominowanym na temat przyszłych relacji zostało zrealizowane. Wówczas, znów opierając się na typologiach Joela Goldsteina i Paula Lighta, omówię funkcje, jakie w swych administracjach pełnili poszczególni wiceprezydenci. Całość, na podstawie wykonywanych funkcji oraz stylu sprawowania urzędu, zwieńczy określenie modeli wiceprezydentur, jakie stały się udziałem wiceprezydentów w okresie po reformach.

4. UWAGI METODOLOGICZNE

Niniejsze opracowanie dotyczy urzędu Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych, analizowanego w głównej mierze z perspektywy mechanizmów wiceprezydenckiej selekcji oraz funkcji podejmowanych przez amerykańskich wiceprezydentów, ze szczególnym uwzględnieniem pięciu prezydenckich administracji sprawujących rząd w latach 1976–2009. Cezura górna, rok 2009, nie budzi wątpliwości. 20 stycznia w południe tegoż roku upłynęła druga kadencja prezydenta George’a W. Busha, a tym samym wiceprezydenta Dicka Cheney’a. Istotny był tutaj koniec urzędowania Cheney’a – trudno byłoby uzasadnić badanie omawianego urzędu bez przeanalizowania sposobu jego sprawowania przez Cheney’a, powszechnie określanego mianem najpotężniejszego wiceprezydenta w historii. Uwzględnienie natomiast w analizie również wiceprezydentury Joe Bidena mogłoby moim zdaniem prowadzić do niewiążących wniosków, jako że w chwili pisania tych słów karta tej wiceprezydentury jest w dalszym ciągu otwarta i wszelkie wnioski odnoszące się do niej mogą jeszcze okazać się niewiążące. Co do roku 1976, to doszło wówczas do pierwszej zinstytucjonalizowanej wiceprezydenckiej selekcji. Znaczące jest, że Jimmy Carter przeprowadził wówczas dokładny i długotrwały proces wyboru współkandydata. Nie jest to jednakże powód jedyny. Wszak trzy cykle wyborcze wcześniej, w roku 1964, podobny proces przedsięwziął również prezydent Lyndon B. Johnson. W listopadzie roku 1963 Johnson przejął urząd prezydenta po zastrzelonym Johnie Kennedym, a ponieważ XXV poprawka weszła w życie dopiero w roku 1967, po sukcesji Johnsona stanowisko Wiceprezydenta pozostawało nieobsadzone. Będąc zatem pewnym nominacji swej partii w kolejnym cyklu wyborczym, prezydent Johnson dość wcześnie rozpoczął proces poszukiwania kandydata na Wiceprezydenta, zakończony wyborem senatora Huberta Humphreya. Proces selekcji Johnsona nie był jednak zinstytucjonalizowany, toteż w następnych cyklach wyborczych selekcje nie były przeprowadzane w trybie szerokich konsultacji, lecz właściwe decyzje podejmowano dopiero

w trakcie Konwencji, po przyznaniu prezydenckiej nominacji. Zinstytucjonalizowanie procesu wiceprezydenckiej selekcji było możliwe dopiero po wprowadzeniu reform Komisji McGoverna-Frasera, które sprawiły, że w wyniku przeprowadzonych prawyborów zwycięzca nominacji prezydenckiej jest znany przed rozpoczęciem Konwencji. W tym kontekście spojrzenie na instytucję wiceprezydentury w okresie po reformach jest zatem zasadne. Po pierwsze, reformy powodują instytucjonalizację procesu selekcji. Po drugie, liderzy partyjni definitywnie tracą kontrolę nad wiceprezydenckimi nominacjami, co może oznaczać spojrzenie na urząd Wiceprezydenta w nowym świetle. Powszechną argumentacją na rzecz słabości wiceprezydentury aż do mniej więcej okresu po zakończeniu drugiej wojny światowej jest fakt, że wybór współkandydata pozostawał w rękach partyjnych liderów.

Rok 1976 jest też ważną datą ze względu na funkcjonowanie urzędu Prezydenta. Lyn Ragsdale i John Theis argumentują, że właśnie wówczas amerykańska prezydentura została do końca zinstytucjonalizowana, osiągając „wysoki stopień autonomii, złożoności, przystosowania oraz spójności”. Wszyscy prezydenci, poczynając od Cartera, operują zatem w Białym Domu, którego funkcjonowanie do pewnego stopnia różni się wraz z każdą administracją¹⁶. Ponieważ z fragmentu omawianego stan badań wiemy, że także urząd Wiceprezydenta skorzystał z instytucjonalnego rozwoju prezydentury, jest to kolejny argument na rzecz przyjęcia właśnie tej cezur.

Ze względu na stosunkowo niewielką liczbę *n*, jak również brak znalezienia odpowiedniego teoretycznego uzasadnienia wybrania do analizy dwóch lub trzech przypadków postanowiłem przedmiotem badań uczynić wiceprezydentury wszystkich pięciu administracji, jakie zakończyły swe urzędowanie po zinstytucjonalizowaniu procesu wyłaniania współkandydata w amerykańskich wyborach prezydenckich.

Przez mechanizmy wyłaniania rozumiem wszystkie czynniki, jakie mają wpływ na wybór kandydata na Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych. Mowa tu zatem o uwarunkowaniach instytucjonalnych, okolicznościach selekcji oraz kryteriach, w wyniku których dokonano wyboru takiego, a nie innego współkandydata. Wreszcie funkcje Wiceprezydenta to wszystkie działania i zadania, jakie podejmuje wiceprezydenci w ramach sprawowanego urzędu. Analiza tychże odbywać się będzie na podstawie wspomnianych już typologii Joela Goldsteina i Paula Lighta.

Wydaje się, że aby zmierzyć się z tak ujętym problemem oraz sformułowanymi pytaniami badawczymi, właściwe będzie zastosowanie analizy instytucjonalnej, analizy historyczno-porównawczej oraz metody porównawczego studium przypadku. Ta przeważająca perspektywa komparatystyczna nie powinna dziwić – wszak zawarte już we wstępie zdanie „amerykańska wiceprezydentura jest w zupełnie innym miejscu” oznacza konieczność wyjaśnienia przez porównawcze zestawienie i zaprezentowanie – kolokwialnie mówiąc – gdzie wiceprezydentura była wcześniej, a gdzie jest dzisiaj.

Analiza instytucjonalna oraz historyczno-porównawcza zostanie zastosowana w pierwszych dwóch rozdziałach. Przyjęcie takich perspektyw pozwoli na określenie instytucjonalnych ram istnienia urzędu Wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych oraz

¹⁶ L. Ragsdale, J.J. Theis, *The Institutionalization of the American Presidency, 1924–92*, „The American Journal of Political Science” 1997, t. 41, nr 4, s. 1280–1318.

na spojrzenie na specyfikę urzędu, jak również na zasady formalne i okoliczności wiceprezydenckiej selekcji, które były kształtowane w ciągu wielu lat. W rozdziale trzecim, znów na podstawie analizy instytucjonalnej i historyczno-porównawczej, nastąpi określenie oraz uporządkowanie kryteriów badanego zjawiska politycznego, czyli zostanie dokonana klasyfikacja wiceprezydenckich selekcji. Rozdziały IV–VIII będą stanowić porównawcze badania jakościowe, które, zgodnie z koncepcją Charlesa Ragina, charakteryzują się swoistym holizmem¹⁷. Takie badania „rozpatrują te same zjawiska we właściwym im kontekście, ujmując poszczególne przypadki jako całości”¹⁸. Analizą zatem objęta będzie nie tylko działalność wiceprezydentów w ramach ich funkcji, ale również ich relacje z prezydentami, członkami personelu Białego Domu oraz innymi aktorami politycznymi. Ponieważ zastosowanie takiej metody pozwala „analizować specyfikę poszczególnych przypadków, jak i dążyć do sformułowania generalizacji”¹⁹, da możliwość zweryfikowania w zakończeniu wyartykułowanych w rozdziale III hipotez badawczych oraz odpowiedzenia na zadane we wstępie pytania.

Niniejsze opracowanie niemal w całości zostało oparte na literaturze anglojęzycznej, dlatego wydaje się zasadne poczynienie kilku uwag o charakterze lingwistycznym. Większość zawartych w tekście głównym cytatów została przetłumaczona przeze mnie. Tam gdzie konieczne było dodanie kilku słów, które nie występowały w oryginalnym cytacie, lecz ich dodanie wydawało mi się właściwe dla pełnego uchwycenia kontekstu, zostały one umieszczone w nawiasie. W kilku przypadkach zdecydowałem się również na pozostawienie oryginalnego, angielskiego słowa. Taka sytuacja dotyczy przede wszystkim terminów, jak *caucus*, *insider*, *inner circle* czy *unitary executive*. Moim zdaniem umieszczenie polskojęzycznych odpowiedników tych terminów, poza wprowadzeniem pewnej niezgrabności, nie oddawałoby ich właściwego znaczenia w języku angielskim.

W pracy dwukrotnie będą omawiane prezydentury George’a Busha. Oczywiście chodzi tutaj o Busha ojca i Busha syna. W literaturze amerykańskiej obaj prezydenci są często rozróżniani jako Bush 41 i Bush 43, a numeracja odnosi się tutaj do kolejności sprawowania urzędu. Taka pisownia w odniesieniu do Bushów nie przyjęła się jednak w literaturze polskiej, dlatego w niniejszym opracowaniu George Bush senior, wiceprezydent USA w latach 1981–1989 oraz prezydent w latach 1989–1993, to po prostu George Bush, a George Bush junior, prezydent w latach 2001–2009, to George W. Bush. Wreszcie, wielokrotnie pojawiać się będą określenia „kandydat na Prezydenta” oraz „kandydat na Wiceprezydenta”. W języku angielskim istnieją liczne odpowiedniki tych terminów²⁰, podczas gdy język polski ma w tym kontekście pewne ograniczenia. Dlatego też wszędzie tam, gdzie pojawiają się określenia „nominowa-

¹⁷ Ch. Ragin, *The Comparative Method: Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies*, Berkeley: University of California Press, 1987.

¹⁸ J. Hopkin, *Metody porównawcze* [w:] D. Marsh, G. Stoker (red.), *Teorie i metody w naukach politycznych*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2006, s. 264.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ W języku angielskim „kandydat na Prezydenta” to m.in. *presidential candidate*, *presidential nominee*, *standard bearer*, *head of the ticket*. „Kandydat na Wiceprezydenta” z kolei to *vice presidential candidate*, *vice presidential nominee*, *running mate*, *No. 2 man*.